

ИВАН НЕГРИШОРАЦ

ЗАШТО ЧИТАТИ ДЕСАНКУ МАКСИМОВИЋ?*

Питање истакнуто у наслову овога текста делује наглашено парадоксално. Јер чему такво запиткивање о песникињи која по свим параметрима српске књижевности представља основни еталон и само оличење читаног, жељеног и вољеног песника? Ако је неко од српских песника истински у срцима широког круга својих читалаца, онда је то пре свих Десанка Максимовић (1898–1993). Па каквог онда има смисла питати се о разлозима читања њених стихова? Нису ли ти разлози садржани у пукој егзистенцији песничке речи и у елементарној вредности песничког чина самог по себи? Ако се о томе питамо поводом Десанке, онда ми индиректно тврдимо да је песништво као такво проблематично и да је у нашем времену његов пуки опстанак по много чему споран. Истина је да има песника, чак и веома познатих и признатих поводом којих се основано можемо питати чему читање такве поезије, али оваква питања и недоумице су потпуно неоправдани управо у случају Десанкине песничке речи.

Чему њесници

Ове и овакве недоумице нас, без сумње, наводе на знатно шири, по много чему проблематичан и непријатан терен. Јер да начелни опстанак песништва није споран, читање овакве, праве и неспорне песникиње било би само по себи јасно и разумљиво као израз једне аутентичне људске потребе, па не би постојао никакав

* (На представљању *Целокућних дела* Десанке Максимовић, у Матици српској, 12. фебруара 2013)

озбиљнији повод да се о разлозима читања уопште питамо. А ако се већ о томе озбиљно питамо, онда ће бити да је управо то на делу: сумња у основну, елементарну потребу и неопходност самог песништва! Другим речима, питајући се о разлозима везаности за Десанкине стихове, ми се питамо о томе треба ли, а ако треба, због којих разлога треба да се удубљујемо не само у њене стихове него и у стихове уопште? Сада, када је прошло две пуне деценије од смрти наше песникиње, те кад ће се све више умножавати године које њен живот смештају дубље у прошлост, сада можемо, на основу простих емпиријских увида, закључити да је Десанка Максимовић и даље жива и актуелна песникиња, јер је напросто још увек читана и вољена. Али упркос оваквим, доста поузданим увидима, запитаност над оним чиме се она суштински бавила, тј. темељна запитаност над самом поезијом, и даље наткриљују не само њен опус него и српску књижевност и културу у целини.

Тешка дилема коју је назначио Адорно, дилема: чему песници у доба Аушвица?, као једне варијанте Хелдерлинове опште запитаности: чему песници у оскудно доба?, задобила је за песникињиног живота још драматичније и обухватније проблематско поље, па се и само питање знатно интензивирало. Данас се можемо и морамо запитати: чему песници у доба кад се цео свет претворио у темпирану нуклеарну бомбу? Или: чему песници у доба свеопште еколошке катастрофе, тј. темељне затрованости воде, ваздуха, земље, као и затрованости људских душа? Или: чему песници у време генетских модификација и деформација које почињу са новим ланцем креација у којима сам човек почиње да преузима улогу Творца? Или: чему песници у доба свеопште апокалипсе која се неумитно намеће људском роду и целој земаљској кугли, а човек лакомислено и самозадовољно помишља како би баш он могао да преузме улогу Спаситеља?

Одиста, све ове крупне промене у природи света у којем живимо, све то се дешавало за Десанкиног живота, док је трајало њено песничко послање. На сва та, могућа питања она је имала већ припремљен одговор: песници су у ово, двадесетовековно оскудно доба неопходни да би у једном онељуђеном свету очували људску душу! И још: чувајући људску душу, песници треба да сачувају и душу народа, језика и културе којој припадају! Чинећи све то, песници доприносе очувању и опстанку универзума као целине сачињене од непрегледног, разноликог Мноштва које чини да оно Једно и Апсолутно није тек монотона и једнолика маса него скуп заснован на лепоти јединства у разликама.

Неоромантичка лакоћа, а културалне ширине и дубине

Оваква Десанкина поетичка поставка по много чему је одударала од основних идејних, а поготово идеолошких струјања доминантних током XX века. Због тог одударања, рецепција њеног дела била је изложена неким необичним, па и парадоксалним појавама. Да кренемо од судбине лирске разнежености и дубоке емпатије са људским светом као целином коју је она доследно очувала у свом певању, а која је пречесто била жигосана приговорима због лакоће њеног казивања. И премда та лакоћа никад није била обележена лакомисленошћу, њену поезију су вазда опседале интелектуалистичке зађевице које у свакој врсти спонтаности налазе нешто спорно и, чак, презрења достојно. Они који би да живот и емоције искључе из поезије и да, на тај начин, потврде дуго најављивану, хегеловску смрт уметности, непрестано су својим апокалиптичким маглама оптерећивали Десанкин свет лирске чистоте и стално га доводили у питање.

Те се резерве у доброј мери могу разумети на подлози духовно-историјске ситуације нашег времена. Десанкина поезија била је превише неоромантички постулирана, са наглашеним и пренаглашеним „лирским ја” у средишту песме, па је то њеним текстовима давало изглед поетички доста конзервативног типа текстуре и помало превазиђеног моделотворног конструкта. Другим речима, модерни читаоци би могли бити превише иритирани пречестим појављивањем „ја исказа”, у односу на које је модернитет одавно испоставио мноштво сумњи и приговора. Једном приликом Драгиша Витошевић је, позивајући се на истраживања фреквенцијског речника Десанкине поезије, констатовао да је то „ја” далеко најчешћа реч у песникињином вокабулару. Та чињеница толико одудара од општег тока модерног песништва и од склоности ка поетици имперсоналности да све то смањује простор за теоријски утемељењу читалачки поглед на Десанкино песништво.

Друга Десанкина поетичка особеност такође је код многих читалаца изазивала озбиљне недоумице: реч је о изванредној, богатој и обухватној културалној ширини и дубини њеног песничког опуса. Она је песникиња која је свој нежни лирски поглед ширила у распонима од најмутнијих историјско-митских дубина, од средњовековног скриптора и народног, усменог певача (*Тражим ѿмоловање*, 1964; *Лейѿис Перунових ѿѿѿомака*, 1976 и др.) па до модерног, трепетног субјекта у пуној еротској снази или субјекта суоченог са старошћу и неумитношћу одласка (*Песме*, 1924; *Немам више времена*, 1973. и др.), од дечји наивног и женски пријемчивог

погледа на свет па до људске зрелости и мудрачке обухватности, од ране песничке експресивности па до поступног, перманентног песничког самообразовања и поетичке ауторефлективности.

Десанка Максимовић је песник суштински свестан националног, језичког и културног амбијента у којем живи, а она и не скрива да жели да буде пуни, активни чинилац тог амбијента. Ова песникиња никада није била неки велики зналац, није парадирала ученошћу и ерудицијом, али је врло јасно разликовала важна од мање важних, суштинска од несуштинских знања. Она је добро знала шта је од кључне важности за српску културу, а шта је дошло однекуд другде, као лепушкасти, шармантни, али егзистенцијално не баш неопходни додатак. Она је умела и хтела да учи, а имала је и од кога. Као гимназијалки, њој су предавали Сима Пандуровић и Глигорије Елезовић, а Пандуровић ће младој песникињи бити од велике помоћи када буде ступила на српску књижевну сцену, почев од 1920. године, баш на страницама Пандуровићевог часописа *Мисао*, као и на страницама његове *Анџолоџије најновије лирике* изашле 1921. године: на тим местима млада песникиња је одмах добила своје незанемарљиво место.

Као студент, Десанка се посветила упоредној књижевности, историји и историји уметности код једног Богдана Поповића, где се – како то, у *Животопису Десанке Максимовић (Целокујна дела, том 10)* истиче њен биограф Радован Поповић – на испитима бави питањем уједињења великих европских народа или упоредним проучавањем различитих фолклорних традиција. Као свршени студент, а на препоруку свог професора Богдана Поповића, Десанка одлази на студијски боравак у Париз, а тамо слуша не само француске професоре него и Јована Цвијића. Тог Цвијића којег бисмо и дан-данас морали пажљиво читати, чак и онда, а нарочито онда, кад желимо да искажемо неслагање са њим. Десанка је знала да мора употпунити знања о ономе што је наизглед, својим живото добро спознала: морала је научити феномен Балкана, а о томе бољег учитеља од Цвијића тешко бисмо нашли.

Десанка Максимовић је, дакле, градила темељна знања о српској култури и њеној историји, као и о блиским и сродним културама. А када је изучавала лепоте и занимљивости других народа, није престајала да, компаративно, промишља и наше место у систему вредности различитих култура. Зато кад она пише о Јованки Орлеанки или путописе из Швајцарске, тад читалац може осетити да се за тако нешто она опредељује на темељу српског јуначког култа и уз пуно поштовање просветитељског заноса важног у изградњи националних установа културе. Због свега тога, због њеног

одлучног става да се перманентно самообразује, Десанка је и могла да као песник непрестано расте, те да баш у старачким годинама досегне најупечатљивије врхове свог песничког уздицања.

Тихе чари сазревања и зли волшебници

Али, где чуда, како се Десанка, у већ зрелим својим годинама, све више песнички раслојавала и богатила, како је освајала просторе историје, митологије, медитације, рефлексije, тако су се исто тако драматично, али и рационалистички надобудно, испостављала питања и недоумице има ли та песникиња вредности достојних да за њима теоријски напрегнути умови уопште посежу и да напрежу своје вијуге. Парадокс је управо у томе: песникиња све боља, а сумње, чак и презир све интензивнији! Како она расте, тако расте и опадачка страст која ју је заколила!

Усред таквих балансирања, Матица српска је послала један веома јак сигнал књижевној и културној јавности. Жири Змајеве награде Матице српске за поезију одлучио је 1974. да се управо Десанки по други пут додели та награда: први пут за збирку *Мирис земље* (1955), а други пут за књигу *Немам више времена* (1973). У размаку од година једног људског пунолетства висока оцена њеног песничког рада је потврђена, па тиме и коначно стабилизована. Значај потврде постигнутих резултата познајемо и из традиционалних такмичења и игара, попут бацања камена с рамена: само резултат који се успешно понови, само такав резултат јесте несумњив и поштовања вредан. Десанка Максимовић је једини песник са списка добитника Змајеве награде којем је оваква потврда, овакво мајсторско писмо, недвосмислено и јасно, два пута изречено.

Десанкина блискост са Матицом српском постоји још од њених младалачких дана. Сарадник *Лейџиса Матице српске* од 1925. године, она је више својих књига, чак и ону можда најважнију, *Тражим њомиловање* (1964), објавила управо у Матици. Чест гост у Матици, она је постала верни и стални члан-сарадник установе, а била је и члан Одбора за прославу 150-годишњице Матице српске 1976. године. У знак дубоког поштовања за песникињу и њено дело, Матица је 1986. године приредила свечаност Десанки у част и уручила јој захвалницу за више од шест деценија њеног присуства и рада у најстаријој установи српске културе.

Суочен са покушајима прећуткивања и тихог оспоравања извесних културних вредности, Станислав Винавер би, вероватно, рекао да је реч о завери злих волшебника. У одсуству сопствене креативности и у својој поразној јаловости ти зли волшебници

морају се доказивати управо по томе што ће изрећи најнеприродније и најсумњивије поставке. Свеједно како, али важно је да бар у нечему буду „нај”: кад већ не могу да досегну поредак истинских вредности, могу бар да се истакну у нарушавању тог поретка који спонтано осећамо. Страст деконструкције веома је заносна и може да обезбеди блиставе сазнајне резултате, али своје погубно дејство исказује нарочито онда кад се уништи свака представа о супстанцијалној стварности која се деконструираше. Ако је деконструктивни захват изнад сваке бриге о бићу које се спознаје, онда настају разни облици интелектуалистичких, па и сцијентистичких деформација чијем ланчаном умножавању краја нема. Интелектуална иновација доста неосетно, а природно може да се изроди у истински културални злочин.

Једна таква, више него очигледна жртва злих волшебника и деконструктивистичких страсти била је управо Десанка Максимовић. Била је, али ваља се надати да више није и да убудуће неће ни бити. Отуда и питање истакнуто у наслову овог огледа: зашто читати Десанку Максимовић? То питање сведочи о сложеним процесима у рецепцији Десанкиног дела, када су модернистичке страсти чиниле да се олако забораве традиционалне вредности поезије уопште, па и Десанкине поезије. Распони су били више него уочљиви: како је јачао позитивни суд традиционалистички оријентисане публике, тако је истовремено јачао и негативни став модернистички оријентисаног читалаштва! Како су једни све интензивније читали песникињу, тако су је ови други све злобније прећуткивали и заобилазили!

Противуречности песника и противуречности шумача

О тим противречностима, на свој начин сведочи, један од највиступенијих српских есејиста XX века – Радомир Константиновић, и то у изузетно луцидној и игривој студији *Биће и језик. Уметносту песника српске културе двадесетог века* (књ. 5, Просвета – Рад – Матица српска, Београд – Нови Сад 1983). У Десанкиној поезији Константиновић открива темељну противуречност „између сентименталистичке поетизације и песме изворног надахнућа и покрета, а не мање и између душевних и моралних ставова који су, често, међусобно потпуно искључујући” (стр. 7). За песникињу он вели да „мењала је идеје и идеолошке ставове с лакоћом коју тешко да познаје било који други песник српске литературе за последњих педесет година, али је остајала увек верник апсолутне, непоречне ’врлине’ добра без и трунке колебања.” (стр. 29–30)

Занимљиво је, дакле, да Константиновић нема баш много разумевања за такву Десанкину идеолошку „недоследност” и за њен покушај да пронађе некакву упоришну тачку која би превазишла нескладности политичких идеја XX века. Уза сву разиграност у тумачењу Десанкине поезије, овај есејиста очигледно сматра да идеолошке перспективе не смеју да се укрштају и преклапају нити превазилазе и синтетишу. Константиновић очигледно сматра да противуречности између националног и социјалног, између љубави ка свом народу и ка радничкој класи, између народне свести и класне свести морају остати одвојене, управо онакве какве на појавном нивоу јесу – праве противуречности.

Данас када је све то постало ствар прошлости, крајње је време да се питамо: је ли то, збиља, нешто неспојиво? За Десанку није, али за многе идеолошки заслепљене или идеолошком температуром загрејане и прегрејане, то неспојиво јесте. Константиновић није заслепљен, али је тако идеолошки загрејан да тај Десанкин покушај да се измире наизглед супростављена уверења, он неће моћи да разуме! Он, очигледно, претпоставља да у српској култури представа о националном интересу мора бити у потпуности жртвована у корист представе о социјалном и класном интересу.

Помирења, толеранције нема: може бити само надмоћи, потпуне супремације оног начела које се сматра цивилизацијски напреднијим и супериорнијим. Такав културолошки модел мишљења носи изразито идеолошко обележје, а оно се испољавало на неколико планова у новијој српској историји. При том су се српски интелектуалци веома често опредељивали за специфичне облике самозабошава, а наместо бриге за сопствено колективно биће, за свој народ и нацију која из тог народа израста, они су олако, као примарну испостављали бригу прво о југословенству, потом о комунизму, а сада и о глобализму. Ти загрејани и прегрејани српски идеолози су сопствени народ током XX века најчешће замишљали као заједницу која треба да буде жртвована зарад неких виших циљева. Притом нису ни били свесни колико је управо хришћанска, православна менталитетска супстанца била основа за овакве не само духовноесхатолошке него и класноисторијске визије и заносе.

Код Константиновића је такав начин мишљења релативно дискретно, премда довољно јасно дошао до изражаја, али је на неким другим местима, па и код других протагониста, умео да задобије веома драстичне форме. Тако ми је дубоко у сећању остало мемоарско сведочење у којем је описан разговор једне групе партизана – комуниста, док су за време рата минирали пругу којом су

немачки окупатори превозили своје драгоцене терете. На питање упућено једном одлучном комунисти – револуционару, шта ће учинити ако Немци буду, по систему 100 за једнога, уништили цело српско становништво у тој области, у Шумадији, овај робусни, бескомпромисни револуционар је мирно одговорио да ће на њиховом месту населити Кинезе. Револуционарни елан не обазире се, дакле, на људске губитке, бар кад су Срби у питању: овај се народ може цео жртвовати у име некаквих, наводно виших, светскоисторијских циљева. Распрострањено мишљење формирано у империјалним центрима моћи, мишљење о Србима као корисном топовском месу унесено је, тако, и међу саме Србе који су потом обликовали политичку и идејну стварност сопственог народа.

Песник у ходу

Да овакав закључак није преоштро формулисан, доказ је то што и у најновијој историјско-идеолошкој парадигми, у идеји глобализације, српском народу се намеће управо такав, аутодеструктиван приступ проблему, при чему се недвосмислено очекује да Срби спремно жртвују своје интересе зарад некаквих мутних и неодређених виших циљева, а све у име пуког алтруизма којим ће доказивати своје право на присуство у кругу повлашћених чинилаца унутар међународне заједнице. Будући да у себи носе јаку, хришћанско-православну матрицу жртвовања зарад највиших вредности, Србима само треба довољно убедљиво изложити идеју о највишим, незаменљивим вредностима које нужно захтевају саможртвовање. Кад изгубе своју пуну, хришћанску подлогу, Срби увек настоје да такву подлогу попуне колико-толико сличним садржинама, макар те садржине почивале на пуном одсуству истинске духовности или на пуном присуству лажне духовности или антидуховности.

Једино разуман одговор, како некада тако и сада, морао би бити покушај уравнотежења оваквих нескладности које могу имати погубних последица по опстанак народа. Другим речима, и југословенство, и социјалистичка идеја, и глобализам требало би да буду тако осмишљени да се сагледају све њихове компаративне предности и опште погодности за реализацију управо оних, давно дефинисаних националних интереса. У новим духовно-историјским парадигмама све креативне националне снаге треба усмерити ка тражењу простора на којем постају видљиве могућности за потпунију реализацију интереса српског народа. А да би се пронашло овакво становиште, неопходно је да се одбаце идеје по којима се

мирно легитимишу разни облици аутодеструктивних облика саморазумевања. Насупрот томе, треба начелно истаћи да све ове различите, наизглед и противуречне перспективе могу да се успешно усагласе, а задатак интелектуалаца, па и идеолога и политичара јесте управо у томе да се могућности хармонизације овако различитих аспеката стварности некако пронађу. Ако то успемо, препознаћемо развојне перспективе за сопствени народ! Ако то не успемо, ако сопствени народ само жртвујемо за неке апстрактне идеале који служе некоме изван нас самих, онда је часно да то отворено признамо и да се одлучимо у чију корист ваља радити: у корист тих неидентификованих других или у корист сопственог народа?

Десанка Максимовић је током читавог двадесетог века на свој, песнички начин, испостављала овакве дилеме и становишта: она је саосећала са судбином и несрећом сваког појединца, и хрлила је у сусрет другом човеку, ближњем свом, не устежући се да сваку муку и болиглаву у његовом животу дубински сагледа. За себе, она је говорила „да ни по склоности ни по судбини” није „кабинетски писац” (*Целокујна дела*, том 10, стр. 44), а за своје умотворине вели: „Све моје мисли рођене су у ходу, наравно, у природи, куда са жудњом одлазим.” (Исто, стр. 52) Све време свог песничког послања подстицала је и охрабривала своје сународнике да предузму ризичан, али једино достојанствен подухват: да почнемо креативно да мислимо о целини свог националног и културног бића и да бранимо сопствено право на опстанак! Изговара Десанка не само упечатљиве стихове него и опомене и животна гесла које ваља памтити: „Волим кад се јуначно говори. Ако не можеш да погинеш, бар изговори, нека остане. Нека и злурадници ово прочитају. Ја бих просто волела да мој народ истраје у слободољубљу и правичности. И да истраје у немржњи.” (Исто, стр. 55) Помислимо само колико се наша величанствена Десанка Бранкованка, као српска, песничка Јованка Орлеанка, на овим и многим другим местима битно подударала са поукама које је изрицао патријарх Павле.

Песма нас је одржала

Кад су се појавила *Целокујна дела* Десанке Максимовић у 10 томова (у издању Задужбине Десанке Максимовић, Службеног гласника и Завода за уџбенике, Београд 2012) добили смо, најзад, издање њених текстова на којима, посвећенички и утемељено, можемо истраживати многе детаље њеног опуса. Ово издање је начињено као критичко издање, за науку свакако најважнији облик

приређивања нечијег опуса, а тај подухват обавила је група проучавалаца књижевности окупљених око Задужбине Десанке Максимовић: Александра Вранеш, Бојан Ђорђевић, Љубица Ђорђевић, Радован Вучковић, Живан Живковић, Душан Иванић, Зорица Ивковић Савић, Слободан Ж. Марковић, Нада Мирков Богдановић, Миодраг Сибиновић, Бошко Сувајдић, Радован Поповић, Станиша Тутњевић и Ана Ћосић Вукић. Сјајан пример одлично обављеног колективног посла. Српска култура и наука о књижевности, нажалост, има мало критичких издања наших писаца, а готово да бисмо на прстима својих руку могли пребројати оне чији су опуси на тако одговоран и темељит начин издавачки припремљени, као што су то дела Николе Боројевића, Ђуре Јакшића, Лазе Лазаревића, Владислава Петковића Диса, Момчила Настасијевића, па и Милоша Црњанског чија се дела још раде.

Оваквим издањем проучаваоци, али и љубитељи књижевности добили су веома много. Пре свега, добили смо сва Десанкина дела на једном месту. Њене песме су до сада издаване у два наврата, са више издања, и то као *Сабрана дела* у седам књига (1968–1969) и *Сабране њесме* у шест књига (1982). Сад, међутим, добијамо не само песме које је Десанка објавила по својим књигама него су доступни и сви утврђени записи појединих верзија, на основу којих можемо да реконструирамо генезу тих текстова. Томе треба додати још пет целовитих, до сада необјављених књига песама, а о разлозима због којих је све те песме Десанка остављала по периодици, не уврштавајући их у књиге, о томе критика тек треба да каже своју реч. Надаље, у Десанкиним *Целокућним делима* ту су и сва њена прозна дела, књижевност писана за децу, њене критике и есеји, као и изузетно важни њени многобројни преводи са разних језика, понајвише словенских. Уз то добијамо и *Животопис Десанка Максимовић* из пера Радована Поповића, песникињину Библиографију коју су сачиниле Љубица Ђорђевић и Александра Вранеш, те попис и опис рукописне заоставштине.

Добили смо, дакле, далеко најкомплетније издање Десанкиних дела које ће сваки будући истраживач морати да користи као најважнији, референтни издавачки извор на основу којих ће бити могући разноврсни облици истраживања. Нека опажања већ сада можемо да изведемо. Рецимо, оваква: мали број не само целовитих верзија песничких текстова него и њених ситнијих измена довољно јасно говори да Десанка Максимовић није никада била онај муко-трпни, кабинетски радник на пословима риме и ритма, како бисмо присећајући се Дучићеве формулације могли рећи. Отуда њене почетне верзије текста су најчешће веома блиске онима које на

крају објављује. Ту ни изблиза нема онако радикалних трансформација текстова какве је правио Јован Дучић или Момчило Настасијевић, на пример. Када дође у искушење да нешто у тексту радикално измени, Десанка једноставно напише нову песму или, чак, нову збирку. Понекад прођу дуги периоди све док се песникиња не осмели да обави песничку елаборацију до краја. Тако ћемо, примера ради, у збирци *Зелени виџез* (1930) пронаћи песме са средњовековном мотивиком (на пример, „Богумилска песма”, „Богумилова молитва” и сл.), а више од три деценије касније уследиће збирке *Тражим ѿмиловање* и *Лейѿиис Перунових ѿѿѿомака*.

Десанка је мењала тематски опсег свога песништва и обухватност свог погледа на свет, али на плану облика свог песничког дискурса, у погледу синтаксе саме песме, она је прилично постојана. Рано је почела да даје најбоље своје песме, а то ће на свој начин потврдити наш најстрожи и концептуално најдоследнији антологичар: Миодраг Павловић је у своју *Анѿолоѿију срѿскоѿ ѿеснишѿиѿва* (1964) унео свега две Десанкине песме („Поноћ” и „На бури”), а обе су из прве песникињине збирке *Песме* (1924). Ни у каснијим издањима, чак ни у оном измењеном и допуњеном, Павловић није свој суд мењао, премда су у међувремену изашле изузетно важне и вредне Десанкине књиге. Десанка је, дакле, као млада особа ушла у српску књижевност као готов и убедљив лирски дар, а своју песничку свежину очувала је зачуђујуће дуго, практично до саме смрти. Ми немамо примера такве виталности која је потрајала преко седам деценија, па је отуда њен опус успостављао оквире чудесне обухватности и обимности.

До оваквих и многих других увида лако је доћи када имате пред собом овако добро приређено издање *Целокуѿних дела* Десанке Максимовић. Зато би требало увек спремно да кажемо велико: хвала! приређивачима њених дела, а размере те хвале моћи ће јасније да сагледају сви будући корисници овог, изузетно важног издања.

Но, захвалност, пре свега, иде самој песникињи. Десанка Максимовић нам је, укупним својим песничким делом, помогла да јасније искажемо став разлога због којег ту песникињу, а и песништво уопште треба читати. Тај став гласи: песништво треба читати јер је оно тихи глас самог човековог опстанка! Песништво нам помаже да очувамо елементарно разумевање самога себе и свог спасоносног колектива у којем учествујемо! Да очувамо људскост у условима нељудског света, да останемо чврсти у опредељењу да једино свет по људској мери вреди чувати и градити! Зато је и данас, у околностима глобализационе стварности, песништво

драгоценно као што је било драгоцено и у прошлости, пре пет деценија, пре пет стотина или пре хиљаду година.

Песништво спасава човека и оно дефинише меру људскости и достојанства света у којем живимо! Наравно, тако значајну мисију не могу да обаве макар какви песници: то могу само они најбољи, они који саму човекову егзистенцију сублимишу у нуклеус песничке речи. То могу само песници каква је Десанка Максимовић! Зато њојзи хвала, јер нас је одржала!

Иван Негришорац / Др Драган М. Станић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
stanicnegrisorac@gmail.com